

Az Erdélyi Múzeum-Egylet közgyűlése.

Az E. M. E. márcz. 22. tartotta évi rendes közgyűlését gr. *Eszterházy* Kálmán elnökle alatt, a ki a következő beszéddel nyitotta meg a közgyűlést:

Tisztelt Közgyűlés!

A magyar nemzet művelődésének magasabb színvonalra való helyezéséhez, a tudományos munkálkodás terjedése, épp azért, mert hatása szűkebb körű, okvetlen szükséges; ez vezérelte hazafias elhatározásában az erdélyi társadalmat, mikor a Múzeum-egyletet megalapította, melyről méltán elmondhatták, hogy legyen itt védvára a magyar nemzeti kulturának, második középpontja a magyar nemzeti tudományosságnak.

De ez vezérli azokat is, kik hivatva és választva tettek, a reájok bízott örökséget, — mely mint „*Erdélyi Múzeum*“ a nemzeté — gondozni.

Ez örökséget gyarapítva, jól, kellőleg elhelyezve és tudományosan feldolgozva, azon hagyományok szerint, melyekkel azokat a gondozó elődöktől átvettük az utódokra hagyni, hazafias kötelességünk; minden, mi az egylet kebelében történik, annak érdekében kell, hogy történjék és minden mulasztás ott, az egylet kárára van.

Kötelességünk a jelen feladataihoz sorolni azon megkezdett törekvést is, hogy a mívelt nagyközönségben felkeltsük táraink iránt a hazafias érdeklődést, hogy ne csak adományokkal keresse azokat fel, hanem látogassa is, ez által adván alkalmat, hogy az Egylet honismertető feladatát népszerűsítse.

Múlt évi sáfárkodásunkról a különböző jelentésekkel számolunk be; hogy és mit terveztünk, miként végeztünk, jövőre mit remélünk, mit fájjalunk, mindezeket a t. Közgyűlés elé terjesztjük — kérvén megbirálásukat és helyben hagyásukat.

A Múzeum-Egylet életében is minden évnek megvannak a nevezetesebb eseményei, de sajnos, ez év sem hozta meg kezdetét az újabb nagyobb mértékű anyagi pártolásnak, melyre pedig reá vagyunk utalva, ha lehetőségessé akarjuk tenni az alapítók azon hagyományát, hogy legnevezetesebb és becsesebb gyűjteményét, a régészeti tárt, az Egylet saját hajlékába helyezze el, így válván az valóban és véglegesen „*Erdélyi Múzeummá*“. Régészeti tárunk, a dr. *Torma Zsófia* elhunytá következtében elhozattatván ősrégészeti gyűjteményünk, mely az ő

gondozása alatt volt, nagyon gyarapodott. Az elhunyt emlékének, kit nem csak a magyar tudományos világ gyászolt, a közönség részvétéve, egy napot fogunk szentelni; különben emlékét az Egyletben örzi elévülhetlenül: alkotása. Az Egylet, régészeti tárának új igazgatójában, *dr. Posta Béla* egyetemi tanárban, oly kiváló munkás szakarót nyert hogy azon gyűjtemény kellő kiállításra és gondozásra biztosítva lesz; tudományos feldolgozása pedig — mely ha kiadatik, az Egylet dicsőségére is fog szolgálni — az elhunyt hátrahagyott munkájában foglalattatik. A növénytár is új érdemes igazgatót nyert, Richter Aladárt egyetemi tanárt, ki feladatául tűzte, az egylet támogatása mellett Magyarország erdélyi részeinek teljes floráját összeállítani.

Az egylet kebelében történt szellemi munkásságról szakosztályainak jelentései mutatnak képet és adnak számot, melyekről méltán mondhatták, hogy: „*irodalmi működésök lézaggptoló a jelenben, számot tevő lesz a jövő nemzedékek előtt is*“.

A megjelenteket hazafiasan üdvözölvén, az *Erdélyi Múzeum-Egylet* negyvenkettedik Közgyűlését ezennel megnyitom.

Az élénk éljenzéssel fogadott elnöki megnyitó után *Szűdeczky* Lajos titkár olvasta fel következő jelentését a választmány múlt évi működéséről:

Tekintetes Közgyűlés!

Az Erdélyi Múzeum-Egylet múlt évi működése az alapszabályok által előírt irányban és meghatározott keretben mozgott, talán nagyobb élénkséggel, mint a megelőző években, de a régi hagyományok szem előtt tartásával.

Nagyszabású alkotásokkal nem dicsekedhetünk, de a mindennapi zajtalan munka bizonyára előbbre vitte egyesületünket a kitűzött cél felé.

A tudományos működés a szakosztályok kebelében folyt, erről azok tesznek jelentést, az anyagi eszközöket hozzá nagyrészt az anyaegyesület nyújtotta: a böles-, nyelv- és tört. tudományinak 1800, az orvos-természettudományának 2200 frt dotatitot és az utóbbinak azonkívül még 200 frt rk. segélyt szavazván meg.

Az igazgató választmány havonként tartott rendes és négy rendkívüli ülésének jegyzőkönyvei tanúskodnak az igazgatás gondossága, az ügymenet élénksége, a választmányi tagok serény buzgalma felől.

Az igazgatásban az a változás történt, hogy a m. e. elején elhunyt *Szász Domonkos* alelnök helyébe a közgyűlés *br. Wesselényi* Miklós igazgató tagunkat választotta meg, a kit Ő felsége máj. 26-án megerősíteni legkegyelmesebben méltoztatott. Ugyancsak a múlt év elején elhunyt kegyeletes emlékü ellenőrnök *Groisz* Gusztáv helyébe a közgyűlés *dr. Farkas* Gyula addigi ig. vál. tagot választotta, a ki feladatát ügybuzgalommal vállalta el és teljesítette.

A tárák igazgatásában is történt két személyváltozás.

Az E. M. E. ig. választmánya ápr. üléséről megsürgette a *Finály*

Henrik halála után több mint egy év óta üresedésben álló érem- és régiségtani tanszék betöltését, hogy az új tanár, mint a tár őre a nyári vacatio folyamán átvehesse és rendezhesse a régiségtárt.

A közoktatási miniszter úr méltányolta a Múzeum-Egylet kívánságát s Ő Felseége *dr. Posta* Bélát április 14-én kinevezvén, alkalmunk nyílt az érem- és régiségtár átadására.

Az új igazgató ügybuzgalma következtében újra szőnyegre került a régiségtár alkalmatlan helyisége, más helyiséggel kicseréltetésének kérdése s az ig. választmány nov. 8-án tartott vál. üléséből felterjesztést intézett ez iránt a közoktatási miniszter úrhoz, s az elnök és régiségtár igazgatója személyében bizottságot küldött fel (a böles. kar két kiküldöttével együtt) Budapestre. A kívánság jogosultsága elismertetett, de a helyiség kérdésének megoldása az egyetem új épületének befejezése idejére halasztatott.

A többi táruk új helyiségeikben zavartalanul folytathatták működésüket.

A másik személyváltás a könyvtár igazgatásában történt.

Dr. Ferenczi Zoltán, az E. M. E. 1891-ben megválasztott könyvtárnoka a múlt év végén a budapesti egyetem könyvtára igazgatójává nevezetvén ki, érdemeit könyvtárunk igazgatásában az E. M. E. választmánya decz. 6-iki ülése jegyzőkönyvében megörökítette s ugyanakkor egy kiküldött 3 tagú bizottság által átadatta a könyvtárt az egyetemi könyvtár helyettes igazgatásával megbízott *dr. Gyalui* Farkas könyvtárőrnek, az új igazgató kinevezéséig.

Gyűjteményeink ez új igazgatás alá került két tára az egyesület nagyobb mérvű anyagi áldozatát is vette igénybe, mint az a költségvetés keretébe előre megállapítva volt.

Az érem- és régiségtárnál egy díjnok alkalmaztatott, a rendezés nagyobb mérvű költséget kívánt s egy mezőségi ezüst lelet megszerzése 720 frtba került. Ezek és a Torma Zsófia gyűjteménye felszálltatása Szászvárosról, — az év első felében történt régiségek (főképp régi erdélyi ötvösművek) az évi dotatio nagy részét már igénybe vevén, — a régiségtár múlt évi költsézését közel 2000 frtra emelték.

A könyvtárnál viszont a régi igazgató eltávozása alkalmából a könyvtár könyvszállítója 1400 frtot meghaladó hátrálékos számlákat nyújtván be: ezek törlesztése elől sem térhetett ki a választmány.

Emez, a körülmények által megokolt túlköltségek a különben kedvezővé alakulandott költségvetést nagyobb mérvű deficitbe sodorták, melynek akként való elosztatására, hogy a többi tárukra abból teher ne háromoljék, a választmány az új költségvetésben olyan javaslattal lép a közgyűlés elé, hogy a túlköltségek táruk magok törleszszék két év alatt a múlt évi rendkívüli kiadásokat.

A táruk gyarapodása azonban nemcsak anyagi áldozatok révén történt, de ajándékozások által is örvendetes lendületet vett. Ezekről a

táruk őrei jelentésének nem kívánván elibe vágni, csupán az elnökséghez érkezett némely ajándékot kell hálásan felemlítenünk.

B. e. Szilágyi Sándor halála után családja múzeumunknak ajándékozta id. Szilágyi Ferencz és neje, Szilágyi Ferencz és Szilágyi Sándor (e kolozsvári híres író család három nemzedékének) pastell és olajfestményű arcképeit. Erzsébetváros az Apafi-kastélyból származó régiségekkel (XVI. sz. felíratos kő és kőoroszlány s Apafi ekéje s vas zászlaja) gazdagította régiségtárunkat, Kolozsvár városa római sírköveket adományozott. Egyesek adományai is bőven és sűrűn érkeztek a táruk, főképp a régiségtár részére, tanújelül annak, hogy bőséges forrás volna a történeti emlékek összegyűjtésére ez ország részben, csak megfelelő múzeumi helyiségünk lenne valahára.

Könyvtárunk, kézírattárunk s a többi táruk is szépen gyarapodtak a múlt év folyamán, mint azt a táruk ig. őrei jelentéséből látni fogjuk.

A táruk kezelésében évről-évre szaporodó munka bírta reá a választmányt arra, hogy a régi őrségédi állások betöltésére a költségvetési javaslatban módot nyújtson. Ezzel együtt gondoskodni kíván az alkalmazottak nyugdíjáról is s erre nézve javaslatételre bizottságot küldött ki.

A kiadások szaporodásával a fedezetről is gondoskodni kellvén, a választmány indítványával lép a közgyűlés elé az építési aranyalap kamatainak felhasználására vonatkozólag.

Végül még veszteségeinkről kell megemlékeznünk.

Régi alelnökünk, Szász Domonkos és ellenőrünk Groisz Gusztáv a múlt év elején történt halálát már múlt közgyűlésünkön elparentáltuk.

Az év derekán aug. 22-én hunyt el legrégebb hűséges tisztviselőnk egyike, id. Böhm Mihály, a könyvtár ny. segédőre, 77 éves korában, a kinek kötelességtudása, hivatása iránt való szeretete és buzgalma általános tiszteletet és rokonszenvet biztosított s halála mély részvétet keltett városszerte. Halálával 600 frt évi kegydíja felszabadulván, a választmány azt a könyvtári őrségédi állás visszaállítására javasolja fordítani.

Az év végén, november 14-én érkezett a gyászhir dr. Torma Zsófia haláláról Szászvárosról, a kinek nagybecsű praehistorikus régiség gyűjteményét egyesületünk már 1891-ben megszerezte s most halála után hozatta haza. Temetésén egyesületünk is képviseltette magát s kegyeletos emléket megőrizzük szívünkben s tudomány-szeretetét hirdetni fogja gazdag gyűjteménye a késő utódok előtt is. Halálával a gyűjteménye vételára fejében élvezett 800 frt vitalitium felszabadulván, az most már az egylet egyéb szükségleteire fordítható.

Igy végeztük munkában, gyarapodásban és veszteségben, egyaránt gazdag múlt évi működésünket s kezdtük meg az új esztendő, melynek sikereit Isten áldásától és tagtársaink buzgalmatól reméljük és várjuk.

A tetszéssel fogadott titkári jelentés után *br. Mannsberg* Sándor olvasta fel a pénztárvizsgáló bizottság (dr. Farkas Gyula és dr. Farkas Lajos, dr. Szabó Dénes) jelentését, melynek alapján a pénztárnoknak a szokásos felmentvény megadatik.

Dr. Gyalui Farkas h. könyvtár-igazgató a könyvtárról a következő jelentést olvasta fel:

Tekintetes Közgyűlés!

Az „Erd. Muz.-Egyl.” könyvtárának 1899. évi működéséről jelentésemet a következőkben van szerencsém megtenni.

Mindenek előtt a személyi változásokkal kell kezdenem, oly jelentékeny változások történtek a lefolyt évben. *Dr. Ferenczi Zoltánt*, a könyvtár igazgatóját Ő Felsege a budapesti egyetemi könyvtár igazgatójává nevezte ki s így könyvtárunknak 9 éven át igazgatója eltávozott 1899. decz. elején. *Dr. Ferenczi Zoltánt* 1891. jun. 1-én választotta meg az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárigazgatónak. Állását 1891. jul. 2-án foglalta el. Az egyletnek a kormányval kötött újabb szerződése után 1896. jul. 13. Ő Felsege az egyetemi könyvtár igazgatójává nevezte ki, mely kinevezés által, a szerződés értelmében, egyúttal megmaradt a Múzeum-Egylet könyvtárigazgatójának. Mint a muzeumi könyvtár igazgatója, *Ferenczi Zoltán* új korszakot nyit meg a könyvtár történetében. Az alapvető munkálatokat végzett dicső elődje, *Szabó Károly* után az a kötelessége volt, hogy a könyvtárba a modern könyvtári tudományok által kívánt újításokat hozza be, hogy ezek segítségével a könyvtárt használhatóbbá tegye. A *Szabó Károly* hosszas betegeskedése alatt felgyűlt hátralékos munkák elvégzése után lassan átalakult *Ferenczi Zoltán* igazgatósága alatt az egész könyvtári kezelés. Behozta a modern könyvtárban nélkülözhetetlen szerzemény-könyvet, igtatót, a könyvkivételt egyöntetűvé tette, a két könyvtárnak *hat* különböző alapezédula-katalogusát egybeolvasztotta, befejeztette a Múzeum-Egylet szakkatalogusát is, rendezte a *Régi magyar könyvtárt*, a kézírattár egy részét katalogizáltatta s a nagy Wesselényi-levéltárt átvéve, teljesen rendezte. A könyvtár új szerkezeti szabályrendeletét kidolgozta. Mindezek csak főbb részei működésének, mely az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárát különös figyelemre és szeretetre méltatta, belátván e könyvtárnak az erdélyi részekben oly nagyfontosságú rendeltetését: az erdélyi részekre vonatkozó művek gyűjtését. A könyvtárnak a közönség iránt való működésében, a legnagyobb liberalizmussal az újabb kor szellemének helyet adott. Igazgatósága alatt a könyvtár jelentékenyen gyararodott minden tekintetben. Annak, aki a könyvtár történetét megírja — ha Isten megengedi talán magam vállalkozom e föladatra — *Ferenczi Zoltán* igazgatósága idejét, mint a könyvtár újjáalakulásának kezdetét kell tekintenie. Annak a kornak melyben úgy a muzeumi, valamint az egyetemi könyvtár átalakítva,

nagy lépésekkel közeledett ahhoz, hogy elfoglalja helyét az európai jelentékenyebb modern könyvtárak közt. Nem rajta múlt, hogy rövid idő alatt teljesen nem fejeztük be a munkát, de amit az ő lelkesedése, szorgalma, kitartása és kötelességtudása emberileg megtehetett, azt megtette s a többit elvégezni a közel jövő feladata és halaszthatatlan kötelessége. Most már csak előre haladhatunk ezen az úton s megállanunk nem szabad.

Másik veszteségünk: a halál elszólította hivatalától id. Böhm Mihály segédőrt, 1899. aug. 22. Életrajzát az *Erdélyi Múzeumban* közöltük már, temetésén az Erdélyi Múzeum-Egyelet kegyelettel vett részt s koszorút helyezett koporsójára. Megérdemelte az elhunyt e koszorú minden levelét. Könyvtárunk iránt való hűsége, kötelességtudása, pontossága, melyről mindnyájan példát vehettünk s a közönség iránt való szeretetteljes szolgálatkészsége becses munkatárssá, szeretett kollegává tették. Nyilvános könyvtárban megbecsülhetetlen az olyan tisztviselő, ki a közönséggel érintkezve felfogja hivatását, érzi szívében, hogy ő nem *gép*, hanem teljesítője annak a fontos feladatnak, hogy a könyvtár használatát minél könnyebbé, kellemesebbé, vonzóbbá tegye mindenki részére. Az a könyvtár, melyben ilyen szellem nincs: félig zárva van. Elhalt öreg kollegánk emlékének, működése elismerésének áldozunk e kegyeletteljes megemlékezésünkben. Az eltávozott igazgató helyébe, mint helyettest, az egyetem tanácsa engem bizott meg s e megbízatást a Vallás- és Közokt.-ügyi Minist. is megerősítette. Böhm Mihály helyét pedig egyelőre napidíjasul Székely Jánossal töltötte be, ki az év elején idegbetegséget kapván, öngyilkos lett. Helyébe Szádeczky Béla választott meg s működik 1899. márcz. 1. óta. Továbbá Derzsi Ödön Múzeum ktári napidíjas az egyetem könyvtárához neveztetvén ki 1899. okt. 15-én, helyébe Korber Ernő math.-term. tud. kari hallgató, majd az ő távozása után 1899. nov. 20-tól kezdve Faragó László böles. kari hallgató neveztetett ki. A könyvtár átvétele s a távozó igazgató részéről kezeimhez való átadása 1899. decz. 8. történt meg. E hivatalos átadáson az *Erd. Muz. Egylet* igazgató választm. Dr. Békésy Károly, Dr. Gergely Samu és Dr. Posta Béla urakkal képviseltette magát.

A lefolyt évben a könyvtár gyarapodott vétel útján 730 kötet és füzet, ajándékban 412, köteles példányban, ami most már szintén ajándéknak veendő 213, összesen 1355 kötettel és füzetrel, melyek a szerzeménykönyvbe, vagyis alaplétárba mind be vannak jegyezve. A gyarapodásból teljes nyomtatvány, vagyis új mű 911 kötet és füzet résznyomtatvány 444 füzet és kötet.

Könyveket adományoztak könyvtárunknak (1899-ben):

Abt Antal, dr. 2.	Belügy Ministerium.
Arany Lászlóné, Özv. (Arany János kisebb költ. <i>Kézirat.</i>)	Berlini akadémia 1 Bodrogi János.
Balló István 1.	Budapest föv. stat. hiv. 1.
Barcza Imre 1.	Budapesti egyetemi könyvtár 1.

Debreczeni 100 éves jubileumot rendező bizottságtól 5.	Kolozsvár városi tanácsa 1.
De Gerendo Antonia 1.	Komáromy Andor 1.
Domanovszky Sándor 1.	László Ferencz.
Egri érsekség 1.	Magy. Tud. Akadémia 3.
Eisler Mátvás 1.	Márki Sándor 4.
Erdélyi Irod. Társ. 1.	Nagy Mór 4.
Esterházy Kálmán, gr. 6.	Nemzeti Múzeum 4.
Ferenczi Zoltán 24.	„Prot. Szemle“ kiadóhivatala 1.
Finály György dr. és Gábor 246.	Br. Radákné. (Régebbi adomány).
Flatt Károly.	Román irod. és közműv. Társulat.
Földművelésügyi Minist. 3.	N.-Szeben 9.
Földtani intézet 1.	Sárközy Lajos 2.
Fővárosi statisztikai hivatal 1.	Seulek (580 sz. E. sz.)
Fővárosi tanács 1.	Simó János 1.
Franklin Társ. 1.	Stein János 2.
Gál Kelemen, dr 1.	Szádeczky Béla 2.
Gyalui Farkas dr. 2.	Szádeczky Lajos 1.
Kallósi Ádám.	Történelmi Társulat 1.
Képviselőház 9.	Veres Endre dr.
Kolozsvári keresk. és iparkamara 3.	Wahlner A.
	Wesselényi család 29 művet.

Ki kell emelnem ez adományok közül mint jelentősebbeket a következőket: a Wesselényi-család levéltárából 29 mű 34 kötetben, Esterházy Kálmán gr 6 érdekes mű, Ferenczi Zoltán 24 mű, Finály Gábor és György 246 mű 338 köt. 25 füz., összesen 363 drb. Ez utóbbi adomány alapítványnak vétetett, adományozói alapító tagoknak kimondatván az ig. válaszmány által. A kéziratár igen becses ajándékot kapott özv. *Arany* Lászlóné urhölgytől, ki *Arany János* kisebb költeményeinek kézirati példányát küldte ajándékba.

Vétel útján kiadtunk 1899-ben könyvekre 1506 frt 40 krt. (de ehhez hozzájárul még 1400 frt, mely tényleg 1899-ben vásároltatott s melyet 1900-ban kell kifizetni), könyvköttetésre 742 frt 85 krt., könyvtári kiadásokra 152 frt 15 krt, összesen 2401 frt 40 kr. Az összes könyveket feldolgoztuk s a könyvállományba igtattuk. A kéziratár katalogizálása jelentékenyen előrehaladt, a Wesselényi-levéltár úgyszólván teljesen rendezve van, néhány kézirat kötete maradt még leirandó, mit mielőbb befejezünk.

II. Könyvtárunk használatáról a következő adatokat adhatjuk: Az egyetemi könyvtárral közös olvasó teremben 1899-ben megfordult 14,541 olvasó, akik helyi használatra kikértek 13,361, házi használatra 3220, összesen 16581 kötet és füzetet. Letett index volt 1041. Egy óra esik átlag 1235, egy napra 42 olvasó. Az 1898. év statisztikai adataihoz képest jelentékeny emelkedés van a forgalomban. Statisztikánk egyébiránt nem is mutat egészen hű képet, forgalmunk nagyobb, mint amekkora ki van tüntetve. Teljesen hű statisztikát azért nem adhatunk, mert a könyvtár helyiségei nem olyanok, hogy minden egyes mű használatát jegyezni lehessen. Így például az egyetemi professorok és

más buvárkodók által nem az olvasó teremben használt művek nagy része nincs fölvéve a statisztikába, nincs is időnk arra, hogy a statisztikát minden részletében teljesen vezessük. De még ez a tökéletlen statisztika is mutatja, amit szemmel láthatunk mindennap, hogy könyvtárunk helyiségei minden tekintetben szűkek és elégtelenek. Elmondhatom, hogy ha helyünk volna, gyakran sokkal több, talán még egyszer annyi olvasó jönne. Nagy sajnálattal, de az általam ideiglenesen nyert megtisztelő megbízatás kötelességének tudatában, minden kerülgetés nélkül ki kell jelentenem, hogy könyvtárunk jelenlegi helyiségével *tarthatatlan állapotokba jutottunk*. Sem könyveink elhelyezésére, sem olvasók részére elegendő hely adására már nem vagyunk képesek. Az egyetlen nyilvános könyvtár vagyunk Kolozsvárt. Egy városban, mely 44 ezernyi lakossal, közte 1200 egyetemi hallgató és mintegy 70 egyetemi tanárral, rá van utalva egy könyvtárra, melynek olvasó termében 40 embernél több nem fér el. Nincs helyiségünk arra, hogy érkező folyóiratainkat kitegyük közhasználatra, nem tudunk alkalmas kézi-könyvtárt létesíteni s nincs helyiségünk arra, hogy egy tudós számára megfelelő külön szobát adjunk, hol a kéziratokat is háborítatlanul lehetne használni. Olvasó termünk nem alkalmas arra sem, hogy a helyi használatra kiadott művekre tökéletes ellenőrzést gyakoroljunk. Könyveinket alig tudjuk elhelyezni, a már megtöltött könyvszekrényekbe új polczokat kell tételnünk és úgy beszorítanunk a szaporodást. Duplumaink számára nincs helyünk, ezek egy részét az épületeken kívül kellett elhelyeznünk egy kamarába. Mindezek mellett pedig keskeny, alig néhány lépésnyi távolságra van a nemzeti színház százados épülete, tele gyulékony anyagokkal, fenyegetve azzal, ami legtöbb színház sorsa, hogy leég s ez esetben legnagyobb veszedelmet hozhatja pótolhatatlan könyvtárunkra és kéziratárunkra. Mindjárt, hogy a könyvtár vezetését átvenni ideiglenesen szerencsém volt, fölterjesztést intéztem a tekintetes egyetemi tanács útján a közoktatásügyi kormányhoz, kérve, hogy a könyvtár ablakai vastáblákkal elláttassanak amit egyszer már eredménytelenül kértünk előbb is, továbbá sürgősen indítványozva, hogy a könyvtár könyvállománya tűz ellen a viszonyok által megengedett összeg erejéig biztosíttassék. Az egyetemi tanács bölcsessége az ügyet olyan helyzetbe hozta, hogy mindkét kívánság teljesülni ígérkezik. De mindez csak elővigyázati intézkedés, a fő, hogy minél előbb és minél sürgősebben új könyvtár-épületet kapjunk. Minden nap, melylyel ez ügy elhalasztatik, vesztés és kár nekünk. Addig míg új könyvtárunk nincs, nem szólva a minket folyton fenyegető veszedelemtől, hivatását sem teljesítheti kellőképen a könyvtár. Nem lehetséges végrehajtanunk azt a tervünket sem, hogy újabb felszólítást és kérést intézzünk az erdélyrészi közönséghez, régi erdélyi nyomtatványok és kéziratok adományozására, hisz alig tudnók elhelyezni, ha nagyobb adomány érkeznek; a budapesti egyetemi könyvtár dublettái, melyeket ajándékba kapott a velünk egy

hajlékban lévő egyetemi könyvtár, évek óta ládákból csomagolva hevernek a folyósón és előszobákban, mert nincs helyünk. Az a reményünk azonban, hogy a közoktatásügyi kormány, mely ide évek óta valóban bámulatos munkával és áldozatokkal emeltetett pompás épületeket az egyes tudomány-szakok részére, most a könyvtár érdekében, mely valamennyi tudomány-szakot egyaránt szolgál, a lehető legrövidebb idő alatt megvalósítja azt a kifejezett határozott szándékát, hogy Kolozsvárt az erdélyi múzeum és egyetemi könyvtár számára megfelelő végleges könyvtár épületet emeltessen. Vajha ez így volna s a kormánynak ezt a határozott komoly tervét semmiféle ok és kérdés ne bonyolítaná, ne zavarná meg és ne késleltetné. Mert e terv tovább halasztása nagy károkat okoz, sőt ki kell jelentenem, veszedelmet is hozhat könyvtárunkra. Együttal hátramaradást ama nemes és fontos czélokra, melyeket az Erd. Muz. Egly. könyvtára több mint 40 esztendeje szolgál ebben a hazarészben.

Nemesak minket tenne boldoggá, ha immár megérnők azt, hogy az ország e jelentékeny, egészen nyilvános könyvtára, hivatásához méltó helyiségben a működését megszorító viszonyoktól szabadulva teljes erővel fejlődhetnék: de hiszem, hogy az Erdélyi Múzeumot alapító ama halhatatlan emlékü nagy férfiaknak még haló porukban is szellemük öröme és meglegedésére szolgálna az a nap, melyen itt egy hatalmas új könyvtár kapui nyílnának meg a köz részére.

A könyvtár megvizsgálásáról *Nagy Károly* dr. olvasta fel a *dr. Pisztory Mórral* együtt írt jelentést,

Dr. Apáthy István az állattárról,

Dr. Lóte József és *dr. Kenyeres Balázs* az állattár megvizsgálásáról,

Dr. Szádeczky Gyula az ásványtárról,

Dr. Abt Antal és *dr. Parádi Kálmán* az ásványtár megvizsgálásáról,

Dr. Richter Aladár a növénytárról,

Dr. Budai Kálmán és *dr. Fabinyi Rudolf* a növénytár megvizsgálásáról,

Dr. Posta Béla az érem- és régiségtárról,

Dr. Schilling Lajos és *dr. Szabó Dénes* a régiségtár megvizsgálásáról tettek jelentést, melyek alapján a közgyűlés a táruk igazgatóinak elismerését fejezte ki.

Az érem- és régiségtárról szóló jelentés így hangzik:

Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Múzeum-Egylet érem- és régiségtárának igazgatása 1899. július hó 3-án ment át kezeimbe.

Működésem az osztály átvételével vette kezdetét, a mely július

hó 3-ától augusztus hó 28-ig tartott s a melyről az Igazgató-Választmányoknak szeptember havi ülésében szóval, október havi ülésében pedig írásban tettem meg kimerítő jelentésemet.

Az e jelentésekben előadottak fölmentenek attól, hogy itt az átadással összefüggő részletekre kiterjeszkedjem s lehetővé teszik, hogy a tkts. Közgyűlés előtt inkább csak nagy vonásokban vázoljam az igazgatásom alatt álló intézet működését és gyarapodását.

Az érem és régiségtár nem sokkal azelőtt, hogy azt átvettem, hurezolkodáson esett át, mely sokkal gyorsabban és sokkal kevesebb költséggel vitetett keresztül, semmint azt a gyűjtemény kényes természete megkövetelte volna. Ennek folytán föladatomná vált, hogy a hurezolkodás okozta rendetlenséget némileg eltüntetni igyekezzem.

Erre irányzott törekvésem csak igen kis mértékben sikerült. A helyiség szűk volta, az alkalmas szekrények hiánya minden eféle törekvésnek, egyelőre elháríthatatlan gátakat emelnek. A mi mégis ez irányban történt, röviden annyi, hogy a helyiségekből minden tűzveszélyes anyag eltávolított; a gyűjtemény tárgyainak javarésze rendszertelenül ugyan, de legalább szekrényekbe raktározottatott.

Nem kevésbé sürgős szükségét képezett a régiségtár rendszeres felállítására vonatkozó előmunkálatok megkezdése. E végből újra át kell számozni az egész régiségtári anyagot, mert az előzőleg dívott és szekrényekhez kötött számozási rendszer mellett, az egyes tárgyak új csoportosítása kivihetetlen. Ezen munkálatot november hó 1-én kezdetük meg és ez év végéig megszámozottatott az I-ső terem A—Q szekrény anyaga.

Az osztály jelenlegi helyiségének nedvessége legnagyobb károkat vastárgyainkban okozott; arra törekedtünk tehát, hogy ezen tárgyaknak tovább romlását, a mennyire lehetséges, ideiglenes praeparáálás által megakadályozzuk. Ezen munka külső segítség belevonásával folyt és eddig 175 drb. tárgy praeparáálására terjedt ki.

Dr. Torma Zsófia elhalálózása folytán szükségessé vált, hogy régiségggyűjteménye, mely az Erdélyi Múzeum-Egylet által már korábban megvétetett, az érem és régiségtár számára atvétessék. Ezen átvétel helyiséghiány folytán tisztán csak arra szorított, hogy a gyűjtemény Szászvároson ládádba csomagoltatván, Kolozsvárra szállított, a hol az egyetem által e célra kibérelt helyiségben felbontatlanul őriztetik.

Az éremtárban feldolgoztatott öt éremgyűjtemény, melyek összesen 111 drb. érmet tartalmaztak. Feldolgozás alá vétetett a m. palatkai érmetlelet, mely körülbelül 21 kgr. XVI—XVII. századbéli ezüst érmet tartalmaz. Ezen lelet feldolgozása azonban a múlt év folyamán befejezhető nem volt.

Az osztály jelenlegi elhelyezésében fejlődésre képtelen és így kötelességemnek ismerem, hogy a kellő elhelyezés iránt, illetékes helyeken a szükséges lépéseket megtegyem. Előterjesztést tettem az

Erdélyi Múzeum-Egylet Igazgató-Választmányának és a Tudom.-egyetem bölcsészeti karának. Előterjesztéseim mindkét testületnél meleg pártolásra találtak, melynek folyamányaként az említett két testület vegyes küldöttséget menesztett a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz, kérvén ő exellenciáját, hogy az intézet számára vagy egy ideiglenes helyiséget évi 3000 frt bérért kibérelni, vagy kellő elhelyezésről az egyetem központi épületében gondoskodni kegyeskedjék. A küldöttség kérése Ő Exellenciájánál azonnal kedvező elintézetést nyert és dr. Tóth Lajos miniszteri osztálytanácsos úr annak perfektuálása végett személyesen Kolozsvárra utazott. Az osztálytanácsos úrral folytatott tárgyalások eredménye az lón, hogy a régiségtár számára a központi egyetem épületében a felépítendő Belkirály-utcai front kapujától, a Színház-utcai front kapujáig terjedő földszinti és souterrain helyiségek, a hozzájuk tartozó folyosókkal együtt jelöltettek ki az érem és régiségtár számára szolgálendő helyiségekül.

Ezen helyiségek mindenesetre jelentékenyen alatta maradtak azon jogos kívánalmaknak, melyek az érem és régiségtár céljainak megvalósítása végett szükségeseknek mutatkoztak; mindazonáltal elfogadtam ezeket s lemondtam arról, hogy az intézet számára külön ideiglenes helyiség béreltessék. Tettem ezt azért, mert ezen helyiségek is elegendők arra, hogy az intézet azokban tíz évig tisztességesen elhelyeztessék és a nagy közönségnek is hozzáférhetővé váljon; de tettem azért is, mert a nmságú miniszterium részéről ezen helyiségek kijelölésében az intézet iránt való jóakarataknak olyan mértéke nyilvánult, a mely annak jövőjére nézve a legáldásosabb biztosítékot képezi; annál is inkább, mert ezen helyiségek kijelölése a magas kormány részéről is azon kifejezett intenczióval történt, hogy azok csak ideiglenes, legfeljebb 10—15 évre szóló elhelyezésül szolgáljanak, a végleges elhelyezésig, a mely méltó módon az egyetemi könyvtár kiépítésével kapcsolatosan fog megtörténni. Az EME Igazgató-Választmányához és a Tudomány-egyetem bölcsészeti karához intéztem és fentebb említett előterjesztéseimben kérelmeztem az intézet elhelyezésére szolgáló szekrényeket is és örömmel jelenthetem, hogy ezen ügy is kedvező elintézetést nyert a magas kormány részéről, a mennyiben megígértetett, hogy az erre szükséges összeg 3 éven keresztül fel fog vétetni az állami költségvetésbe.

Sulyos bajként nehezedett az intézetre a szükséges segéd és szolgazemélyzet teljes hiánya is. Nagyon természetes, hogy ennek orvoslására is törekedtem úgy Igazgató-Választmányunknál, mint a magas kormánynál. Az előbbinél igaz egyebet, mint egy havi 25 frttal dotált díjnokot Buday Árpád személyében el nem érhettem és még ezt is csak az osztály szűkösen megszabott és az én igazgatásom kezdetén java részben már elköltött tárgyi dotációja terhére, de ez csak azon múlt, hogy a régiségtári őrségéd állandó 750 frtos tétele az 1899-iki költségvetésből kihagyatott és így a választmány erre nézve fedezetet

másban nem találhatott. Ez a baj, mely oly bénítólag hatott a múlt évben, a jelen évi költségvetésben hála Istennek, orvosoltatott. A magas kormánynál, melynek kezei szintén a költségvetés által vannak megkötve, az e tekintetben fennálló bajok a lefolyt évben orvosolhatók nem voltak, de az 1901-ik évi költségvetés keretében azoknak orvoslására nézve határozott ígéretet nyertünk.

Ezek után röviden legyen szabad áttérnem az osztály 1899-ik évi gyarapodására, melyhez az adatokat július 3-át megelőzőleg dr. Szádeczky Lajos titkár úrtól kaptam.

I. *A régiségtárt illetőleg: Őskori csoportunk* mindössze 1 drb. neolith kari cziszolt lapos vésővel, 3 drb. bronz tokos vésővel és 1 drb. bronzkori agyagedénnyel gyarapodott.

Római-kori csoportunk 2. drb. durva homokkő sarkofággal, 1 drb. barbár homokkő szobrocskával, 1 drb. terra sigillata töredékkel és 1 drb. bélyeges téglával bővült.

Népvándorláskori csoportunk gyarapodása egy vaslándzsa csúcs, mely ezen kornak záródását képező honfoglaláskori emlékeinkhez tartozik.

Közép- és ujabbkori csoportjainkat illetőleg első sorban a *fegyvertárról* kell megemlékeznünk, a mely 3 drb. XVI. sz.-beli vassarkantyúval, továbbá az erzsébetvárosi kastély keleti tornyáról származó 1 drb. vas szélzászlóval és 1 drb. fekete bársony-tarsolylyal gyarapodott.

Legerősebben gyarapodott ez évben *ötvös művészeti csoportunk*, a mely a marosvásárhelyi 10 drb. ezéhseregben, az erzsébetvárosi 8 drb. ezüst serlegben, 1 drb. marosvásárhelyi ezímeres pohárban, 1 Fogarasból származó ezímeres pohár és 1 drb. talpas serlegben már is oly gazdag sorozathoz jutott, mely ötvös tárgyakban különben oly szegény régiségtárunk értékének emeléséhez jelentékenyen hozzájárul. Még becsesebbnek kell tartanunk a m. palatkai leletet, mely régiségtárunkat 10 drb. ezüst boglár-részleten kívül hat egymásba járó ezüst pohárhoz, 2 drb. ezüst talpas serleghez, 1 drb. ezüst kanálhoz és egy olyan ezüst övhöz is juttatta, mely annak eleddig legszebb példánya. Ezen szerzeményünk az u. n. mócsi leletben bővült oly apró ékszer-részletekkel, melyek különösen a XVII. sz.-beli magyar kulturtörténet szempontjából bírnak különösebb fontossággal.

Costume csoportunk ez évben semmivel sem gyarapodott.

Ipartörténeti csoportunk gyarapodását a kolozsvári aranyművesek czéhládája és ezüst próbatűi, 1 drb. 1783-ból származó vetélő és 14 drb. agyagtárgy képezi, melyek közül különösen két drb. Mátyáskori kályhaeserepet kell kiemelnünk.

Architektonikus és sculpturalis csoportunk gyarapodása 1 fa és 6 drb. kőemléket tartalmaz, melyek közül a kükküllővári templom papiszékének csúcsíves izlésű oldaldíszé és 1 drb. erzsébetvárosi kőoroszlán, Apaffy Gergely nevének 1567-ből (szintén Erzsébetvárosról)

származó emléktáblája és 2 drb. Kolozsvár város czímerével díszített XVI. sz.-beli kőducz, érdemelnek különösebb említést.

Kegyeleti csoportunk gyarapodásaként II. Rákóczi Ferenc állítólagos bölcsőjét és emigránsok arcképeit tartalmazó két drb. fénykép-albumot említhetünk fel.

Kézrajz és fénykép csoportunk a magyar-fülpösi ev. ref. templom menyezet festésének rajzaival gyarapodott.

Vegyes csoportunk 196 drb. tárgygyal gyarapodott, melyek közül mindenestre a legkiválóbb érdeklél a mócsi leletből származó gyöngy-sorozatok birnak.

II. *Éremtárunk* 11 drb. antik, 20 drb. magyar Árpádkori, 3 drb. magyar vegyeskori, 79 drb. magyar Habsburgkori, 39 drb. erdélyi, 320 drb. külföldi folyó éremmel, 8 drb. emlékéremmel és 1 drb. játékbárczával szaporodott.

III. *A képtár gyarapodását* Kölcsey Ferenc olajfestésű arcképe és 1 drb. elefántesontra festett XVIII. sz.-beli arckép képezi.

Az érem és régiségtár összes gyarapodása ez évben 800 drb. és 21 kgr. érem volt, a Torma-féle gyűjtemény nélkül. E gyarapodás egy része vételekből, egyetlen tétele cseréből, másrésze pedig ajándékozásokból származik.

Ez utóbbi szerzeményeink száma — be kell vallanom — jóval alatta maradt azon várakozásnak, melyet Erdély közönségének hazafias áldozatkészségébe vetett hitem alapján tápláltam. Annál nagyobb hálát kell éreznünk azon kevesek iránt, kik ajándékozásaikkal az intézet iránti jóakarukat tanúsították, s a kiknek a közgyűlés színe előtt is, az intézet nevében köszönetet mondani kedves kötelességemnek tartom. Az osztály személyzeti ügyeit illetőleg dicsérettel kell megemlékezni Buday Árpád szakdíjokról, a ki csekély díjazása mellett is lankadatlan szorgalommal szentelte magát az intézet érdekeinek és tette lehetővé, hogy valamivel többet végezhetünk, mint a mennyit végezni reményem lehetett.

Végül felemlítem azt, hogy a külföldi szakemberek közül Dr. Cichorius Konrád lipesei egyet. tanár, hazaiak közül pedig Gohl Ödön, a Magyar Nemzeti Múzeum érem és régiségtárának assistense dolgozott osztályunkban, az elébbi annak epigrafiai, az utóbbi pedig numismatikai csoportjában. Hazai és külföldi szakembereknek 8 esetben adtunk gyűjtemény-táraink egyes darabjairól felvilágosítást.

A szakosztályok múlt évi működéséről a szakosztályok titkárai tettek jelentést.

A pénztárnok előterjesztése alapján a költségvetés a folyó évre a következőkép állapított meg:

Bevétel:

Értékpapírok kamatai	9206	frt	24	kr.
Jelzálogkölsönök kamatai	840	"	—	"
Befizetetlen alapítvány kamatai	100	"	—	"
Tagdíjak	200	"	—	"
Az országház alapjának kamatai	1380	"	85	"
Az alaptőke készpénzének kamatai	177	"	70	"
Visszatérítendő előleg	90	"	—	"
Állami járulék	5000	"	—	"
Összes bevétel	16,994	frt	79	kr.

Kiadás:

A) személyiek:

Pénztárnok tiszteletdíja	500	frt	—	kr.
Titkár tiszteletdíja	400	"	—	"
Titkári irodának	180	"	—	"
Könyvtári őrségéd $800+200=$	1000	"	—	"
Könyvtári díjnok	360	"	—	"
Állattári őrségéd $800+200=$	1000	"	—	"
Ásványtári őrségéd	750	"	—	"
Növénytári gyakornok	360	"	—	"
Régiségtári őrségéd	750	"	—	"
Szolga fizetése	360	"	—	"
" ruhapénze	50	"	—	"
Kisegítő szolga márczius—deczmb.	200	"	—	"
				5910
				frt — kr.

B) Általányok:

Igazgatás, kezelés	150	frt	—	kr.
Könyvtár	2000	"	—	"
Természettud. táruk 3 900	2700	"	—	"
Régiségtár	900	"	—	"
Orvostermtud. szakosztály	2200	"	—	"
Böles. nyelv. tört. tud. szakosztály	2000	"	—	"
				9950
				frt — kr.

C) Nem állandó tételek:

Rendkívüliek	500	frt	—	kr.
Múlt évi túlkiadás	2747	"	—	"
Herbichné kegydíja	400	"	—	"
Kamat veszteség	200	"	—	"
Forgótőke alapra	300	"	—	"
Átvitel:	4147	frt	—	kr.

Áthozat: 4147 frt — kr.

Orv.-termtud. szakoszt. 1899-re rk. 200 „ — „ 4347 frt — kr.

Összes kiadás 20207 frt — kr.

Bevétel 16994 frt 79 kr.

Fedezetlen 3212 frt 21 kr.*

* Ennek felét a múlt évben túlköltekezett táraj jelen évi, — másik felét a jövő évi dotatiójából fogja visszatéríteni.

Végül új tagúl felvétetett: *dr. Nyiredy Géza* gymn. tanár egyet. tanársegéd és *dr. Ruzicska Béla* egyet. m. tanár.

Új könyvek.

Almanach, magyar tud. akadémiai-, polgári és csillagászati naptárral 1900-ra. Budapest 1900. Akademia, ára 1 frt.

Balogh, Illés, Vargha: A bűnvádi perrendtartás magyarázata. V. köt. Budapest, 1900. Grill Károlynál.

Czuczor Gergely összes költői művei, első teljes kiadás. Életrajzzal és jegyzetekkel ellátva sajtó alá rendezte *Zoltvány Irén*. 3 köt. Budapest, 1899. Franklin t. Ára 5 frt.

Évkönyv. Kiadja az Izr. Magy. Irod. Társulat. Szerk. *Bánóczy József* 1900. Irodalmi munkálatok és társulati közlemények. Budapest Lampel R. Ára fűzve 4 kor.

Faludi Ferenc: Téli éjszakák, vagyis a téli estidőnek unalmait enyhítő beszédek. Kiadta *Rupp Kornél dr.* (Régi Magyar Könyvtár 19.) Budapest 1899. Franklin t. Ára 80 kr.

Huber Alfonz: Austria története. Átdolgozta Baróti Lajos. Budapest, 1899. Akademia. Ára 2 frt.

Jánosi Béla: Az aestetika története. I. A görögök aestetikája 1899. Kiadta a m. tud. akadémia. Ára 1 frt 50 kr.

Jókai Mór: Csata képek a magyar szabadságharczból, *Kimnach László* rajzai után készült fametszetekkel, 6. díszkiadás. Budapest, 1899. Franklin t. Ára 9 frt.

Jósika Miklós regényei. Új olcsó kiadás. Budapest, 1900. Franklint.

Kenedi Géza: Problémák. Budapest, 1899. Légrády t. Ára 3 frt 60 kr.

Karácsonyi János: Az aranybulla keletkezése és első sorsa. (Értekezések a történeti tudományok köréből XVII. köt. 7. szám.) Budapest, 1899. Ára 30 kr.